

Прегледни рад

Примљено: 14. 11. 2013.

UDK 61:172.4+82:2-468.6

Одобрено за штампу: 20. 2. 2015.

ЦИНИЗАМ МЕДИЦИНЕ И ЛЕЧЕЊЕ ЛИТЕРАТУРОМ^а

Драган Бошковић

Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет,

Одсек за филологију, Крагујевац

boskovicbdragan@gmail.com

Апстракт

У наше, постмодерно, виртуелно доба, можда није претерано тврдити, књижевност остаје последње уточиште хуманог смисла. Целокупан симболички религиозни и културни капитал савремених цивилизација доживљава девалвацију, а књижевност, иако медијски и културно маргинализована, остаје шанса за хуманитет. Зато се у њој могу пронаћи и архетипски скривени Бог и архетипски скривени лек од обезличавања човека. Оболео од цивилизације, оболео од виртуелних стварности, човек своје болести (болести постојања) не може излечити само уско схваћеном медицинском терапијом, већ осмишљавањем свога места у космосу. Понављајући, али и разграђујући, од самих својих зачетака, конвенције и стереотипе друштвене контроле и друштвено и научно обећаног „здравља“ и „знања“ (као једне од највећих заблуда историјске еманципације), књижевност можемо посматрати као последњу анамнезу наших болести, али и као последњи залог једног свеобухватнијег оздрављења западног човека. Књижевност дијагностификује да је човек „болестан на смрт“, што је дијагноза и Библије, црквене традиције, али је, као и у сваком отрову или леку, похрањено у њој и оно друго: медикамент. Тој (лого)терапији коју прописује књижевност (померено од Франкловог схватања логотореције) биће посвећен овај рад.

Кључне речи: литература, медицина, лечење, цинизам, моћ.

MEDICAL CYNICISM AND LITERARY CURE

Abstract

In our postmodern, virtual, age, it is perhaps not too bold to state that literature remains the last sanctuary of human meaning. The overall symbolical, religious, and

^а Рад је настао у оквиру истраживања на пројекту 178018: *Друштвене кризе и савремена српска књижевност и култура: национални, регионални, европски и глобални оквир* Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, и изложен на научном скупу Медицина и уметност (Студеница, 5–6. 10. 2012. године)

cultural capital of contemporary civilizations undergoes the process of devaluation, whereby literature, although set aside on the margins of media and culture, remains to represent an opportunity to be humane. Therefore, it is in literature that we are to find the archetypal hidden figures of God, as well as the archetypal figures of the concealed cure for a depersonalized man. Sick with civilizational processes and virtual realities, man cannot be cured of his disease (the disease of existence) only by means of specialized medical treatment, but also by means of making sense of his existence within the universe. By repeating, but also disintegrating from their very onset, the conventions and stereotypes of social control, as well as socially and scientifically established and thus guaranteed "health" and "knowledge" (as one of the ultimate misconceptions of historical emancipation), we can perceive literature as the last anamnesis of our diseases and as the last pledge for a more comprehensive recovery of the Western man. Literature makes the diagnosis that man is "fatally ill", which is also the Biblical diagnosis and the diagnosis of church tradition. Yet, as is the case with every poison and remedy, literature also holds the cure. In opposition to Frankl's concept of logotherapy, this paper is focused on the (logo)therapy prescribed by literature.

Key words: literature, medicine, treatment, cynicism, power

МЕДИЦИНА И ЛИТЕРАТУРА

Започнимо ову расправу у моменту рађања новог доба, у тренутку када се распада средњовековна јединствена слика света и када, осамостаљивањем и удаљавањем, медицина и књижевност задобијају свој модерни идентитет. „Медицински материјализам“, како га назива Петер Слотердајк (Sloterdijk, 1992, str. 267), тада напушта некадашњи идентитет сопствене повезаности са светим, па од средњег века улази у замршени и двосмислени однос према смрти. Ако су свештеници и лекари кренули путем супротних смерова, и ако су свештеници заправо стали на страну смрти, будући да је живот само цена онога живота после њега, господари и чувари живота, лекари, постали су и господари наших смрти, производећи најелементарнији реализам смрти оне тварне стране смрти која је била доступна само месарима. Насупрот леша, лекар постаје наш телобрижник, облик друштвене моћи који контролише наше биће на тасу живота и смрти, а скелети, анатомија, извађени органи, импланти или вештачки органи, отварају простор за генерисање медицинског цинизма, да не кажемо црног хумора, најцрњег хумора заснованог на чињеници да је од свога стварања, човек болестан и то болестан на смрт. Још даље, ако се ослонимо на Фукоову идеју биополитичке власти која има задатак да „спасе“ друштво од смрти и да регулише односе између људских јединки, медицину можемо посматрати као један од система владања друштвом, који подразумева технике остваривања власти и технологије владања (в. Фуко (Foucault), 1998, str. 75–99). Делујући као глобални механизам, моћ медицине појављује се као власт регулације која нашим очима даје свој сопствени поглед помоћу којег влада нама и светом. У таквом систему новог доба, у којем

се програмски смањују болесна стања и продужава живот, даје живот и даје право на смрт, људска слобода и њен смисао проналазе се искључиво унутар контроле, а идеја здравља, као и идеја „ослобађања претвара [се] у дужност, у моралну обавезу“ (Бодријар [Baudrillard], 2009, str. 33).

Запитајмо се шта се од тада догодило са другим чланом нашег предмета испитивања, литературом. „'Велика умјетност' вазда бијаше пандемонична умјетност што се трудила да обухвати 'театар свијета'“ (Sloterdijk, 1992, str. 181), научила нас је историја. И са правом можемо тврдити да је уметност, посебно књижевност, пре модернистичке расподеле „заната“ имала улогу „опонашања пакла“, док се и током расподеле задржала на тој, сасвим трећој страни у односу на медицину и политику, негде ван граница биоконтроле и биополитике. Модерно доба, понављамо, стартује „експлозијом“ целовите слике бића и његовим комадањем на добро, истинито и лепо, а као последица се јавља потреба да се „ради практичне стране живота“ ова целина обнови из позиција појединих делова: „ова трострука поправка даје кључ за типологију модерних погледа на свет; а они имају сцијентистичко, политичко-морално, или естетско-артистичко обележје“ (Sloterdijk [Sloterdijk], 1988, str. 42). Нас ће, пре свега, занимати да ли је данас уопште могуће поновити искуство високог модернитета, када се целина поново успостављала из поља естетике, када „естетицизам новог времена (...) брани апсолутизам истинитог са естетског становишта“ (Sloterdijk, 1988, str. 43). Тада је профани естетицизам, онај који беше „слуга пакла“ и „дете цинизма“, макар модернистички неразумљив и дисонантан, постао оптерећен и политиком и медицином у оној мери у којој је он сам постао инструмент *увида у истинито*, у смислу интегралне визије човека и бића, јер то више нису били у стању да буду ни медицина ни политика.

У одређеном, дакле, модернистичком моменту када историја, филозофија, психологија, али и егзактне науке, губе надлежности онтолошког, етичког, антрополошког и научног сазнања – јер се показало да научна свест, као последњи ослонац двадесетовековне медицине, не може да поседује ни аксиологију, ни човека, па чак ни саму себе – књижевност је преузима. Поновимо са Слотердајком:

„У склопу нововјеких облика свијести умјетност нипошто није 'само' мјесто лијепог и забавног него један од најважнијих прилаза истраживања за оно што традиција назива истином – истином у смислу погледа на цјелину, истином као разумијевањем бити свијета. [...] На мјесту гдје заказује традирана метафизика – при тумачењу зла у свијету – у празнину ускаче умјетност будући да је изблиједела кршћанска позадина те метафизике са својим оптимизмом спаса“ (Sloterdijk, 1992, str. 182).

Одувек растерећена, дакле, спекулативних и научних детерминанти и задирући у поредак религиозног и тајне, у којем се објављују знамења људскости и медицински заборав светог, литература симболички указује и поетички обликује оно што је самоосвешћеност медицине одузела њој самој. Књижевност тада, наиме, афирмише оно непомућено „осећање“ и историјски „знаковито“ постојање човека, и, полазећи од њега, изнова га осмишљава. Литература, дакле, с оне стране егзактних и политичко-друштвених дисциплина недвосмислено приповеда јединствено антрополошко искуство човека, или, како би рекао Лиотар, то јединствено искуство „остварује се посредством уметности“ (Lyotard, 1990, str. 21).

У овом контексту, половином 20. века, књижевност је рехабилитовала изворно хуманистичку позицију, посежући за естетичком артикулацијом изгубљених хуманистичких нада. Самим тим се и статус етичког/идеолошког искуства променио јер се оно сада исказује не логичким већ естетичким судовима, и јер се естетика уплела у спознајне процедуре и нормативне апеле, тј. доведена је у однос према проблемима егзистенције. Границе апоретичног филозофског и логичког научног сазнања биће маркиране и Адорновим захтевом да се „у уметности опет открије тотално неизвестан предмет филозофије“ (Bubner, 2001, str. 189), можемо додати „предмет човека“, јер естетска илузија:

„једина је илузија која не лаже, будући да се од самог почетка не претвара да је нешто друго. У свету лепе илузије, како верује Адорно, чува се, у крајњем, нада у непогрешиву истину пред којом филозофија мора да се повуче“ (Bubner 2001, str. 190).

Пошто у фикцији рационална логика не мора бити подвргнута научним фиксирањима, она себе може препознати и као нешто више од пуке илузије, будући да фикција носи неегзактно-имагинарну спознају историјског бића (в. Gadamer, 1978, str. 94–97). Ако, дакле, већ на издисају модерног доба ниједан теоријски и теоријско-практични „еснаф“ није више био заокупљен одређењем „добра“ и „зла“, „живота“ и „смрти“, „болести“ и „здравља“, „истине“ и „неистине“, литература је, обнављајући и потврђујући свој идентитет као хуманог и једино хуманог писма, преузела ту дужност. Одатле смо и наследили идеју литературе као заувек позване да остане глас друштва, Другог, самог човека, можда само један очајнички људски вапај.

МОДЕРНИТЕТ И ЦИНИЗАМ МЕДИЦИНЕ

Модернитет је, како смо описали, стање одвојено од метафизичке суштине хуманитета, и тако обележено комадањем целовитости поретка бића, а

„Чим метафизичко разликовање добра и зла постане ломно, а све што јест појави се у метафизичком смислу неутрално, тада тек збиљски започиње оно што именујемо модерношћу“ (Sloterdijk, 1992, str. 193).

То је доба у коме „морали и вриједносне свијести даду се коначно студирати попут ствари [...]. Свијест се може [...] политички и економски искористити“ (Sloterdijk, 1992, str. 193). Додајмо, и биополитички. Само један модернистички корак даље од тоталне идеолошке или сцијентистичке употребе човека, „модерни пројекат“ (пројекат реализације универзалног) је не само „напуштен, заборављен, него уништен, ‘ликвидиран’“ (Lyotard, 1990, str. 33), да би након тога преостало (пост)модерно релативизовање и континуирано раслојавање логичких, етичких и друштвених концепција. Унутар постојећих диспозиција, добро и зло, сврха и средства могу заменити места, а свако сазнање и егзистенцијални концепти доживљавају смисла лишину мултипликацију у бескрају.

С оне стране, наиме, добра и зла, медицина је данас у деликатном положају:

„Што више болести бива изазивано политичко-цивилизацијским односима, дапаче самом медицином, то више медицинска пракса друштва доспева у заоштравање вишег цинизма“ (Sloterdijk, 1992, str. 265).

Зато се, поучени историјским искуством, с правом можемо плашити да је оно што се данас одвија у биоинжењерингу, генетичком и протетичком истраживању, увек у сагласју са војнобиолошким и војнофармаколошким експериментима, и да у себи већ носи све оно што неком сутрашњем медицинском фашизму доставља оруђа. Колико у овој констатацији има нашега цинизма, толико има и истине. Све телесно данас мора бити медикаментирано: од спортске до сексуалне медицине, од фитнес до криминалистичке, ратне или оне над класама и расама, половима и здравима; медицина је стекла тоталну надмоћ над нама, обезвлашћујући наше делове тела, одузимајући нам елементарну физиологију, метаболизам, психосоматику, међуорганску комуникацију, унапред оправданим „хируршким“ захватима из превентивних или рехабилитационих разлога. Понављајући Слотердајкову иронијску реченицу – „На крају ћемо на урологијским течајевима морати учити како се коректно пиша“ (Sloterdijk, 1992, str. 267) – само желимо

да се задржимо на овом месту моћи медицине данас, и то не само вођени чињеницом да осим кафића и продавница хране бујају једино апотеке, нити да више не можемо изјутра да отворимо очи а да нам у томе не помогне неки медикамент, колико свешћу о једном знању које зна о објекту више него што објект зна о себи.

Медицинско поље деловања тако постаје митолошки специјализовано и митолошки непредстављиво, али оно се очигледно објављује посредством сопствене моћи коју проверава у реакцијама појединаца, и као друштвени дискурс производи поданике и ствара „хиџијену“ једног хомогено контролисаног друштва (в. Фуко 1998, стр. 60–62), један тотални надзор који се може упоредити са надзором обавештајних служби или са деликатношћу форензичара, јер се на плану соматског фронта одвија перманентни рат између нас и наших болести. Када тврдимо да људи јасније уочавају оно што недостаје другима него прави начин да се они излече, то се односи и на лекарију. Трајање ове моћи, која поседује замајац неограниченог продужавања у будућности, осмишљава и репродукује фигуре обољења и фигуре лечења, као и фигуре лекара, јер им дозвољава да у људској фрустрацији смртношћу пронађу оно што највише прижељкују: да, идеолошки, „пропадљивим стварима прибаве бесмртност у замену за вечност“ (Рикер [Ricoeur], 2004, стр. 204). Да, заправо, „превентивна, оперативна, протетичка и седативна медицина“ упорно држи закључено „зрцало нашем друштву“, у којем се

„у модернизираној форми али архаички нагонели, јављају егзистенцијалне тјескобе цивилизације, у којој се сватко, отворено или прикривено, мора бојати насилних смрти“ (Sloterdijk, 1992, стр. 340).

Али не и наших насилних смрти, додајмо, од стране наших медицинских гоподара живота.

Послушајмо сада, као оштељудски симптом, шта је Андрић записао пре педесетак година:

„Кад наиђе нека болест на нас, ми се увек изненадимо, и у том изненађењу има неке горчине и побуне против мучног напада и неправде. Управо то изненађење и то огорчење показују најбоље да се никад нисмо измирили са животом онаквим какав је, и да негде у најдубљем дну нашем постоји и траје нада да бисмо могли некако избећи неумитном току живота и уверење да би стварно морало бити тако. Јер свака, и најмања, клица живота носи са собом и свест о трајању и савршенству“ (Андрић, 1991, стр. 66).

Као наличје воље за бесмртношћу, вечном младошћу, естетском хирургијом, манипулацијом геном за старост, остаје релативизовање смрти, и то оне смрти која чини интегрални и најинтимнији део нашега бића. Савремена научност је учинила да „смрт не припада животу него му се непомирљиво супротставља“, као и да „нема смрти о којој бих могао рећи да је 'моја'“ (Sloterdijk, 1992, str. 340). Можемо, стога, са Бодријаром поновити: Вратите ми моју смрт! (в. Bodrijar 1991, str 57). Јер када нема смрти, те моје смрти, нема ни мене, мог идентитета. Теолошки посматрано, смрт, као кључна граница мога бића, извор је греха, а грех извор болести. Зато данас, када нема смрти и када се формира свест о свету без болести (а само њих има) и без смрти (а више је него икада), можемо само да утврдимо да нема ни људскости. Одавно је заборављена идеја да је, у специфичном смислу, болест истински израз нашег бића и да наше тело није наш атентатор. Одавно је прихваћена идеја смрти без смрти и индивидуа без смрти, а тако и без болести и живота. Вратите ми моју смрт, моје грехе и моје болести да бих био здрав човек, да бих уопште био човек – гласио би вапај нашег савременика.

КЊИЖЕВНА ТЕРАПИЈА

Пре него што отворимо питање могуће рехабилитације хуманитета медицине и смисла литературе у данашњем свету и медикотерапијама, послушајмо, још једном, Андрића:

„Изгледа ми да се у извесним лекарима, и то у оним бољим, интелигентнијим, дешава чудан процес. У сталном додиру са људским слабостима (а сви смо ми мање-више слаби и ништавни пред болешћу и голи пред лекаром), они с временом упознају болести и стекну искуство и вештину у њиховом лечењу, али изгубе свако поштовање према човеку појединцу и сваки смисао за његове мале слабости и колебљивости, жалбе и страховања. То је оно што људи називају лекарским цинизмом“ (Андрић, 1991, стр. 68).

Ево нас код још једног, можда најблажег могућег, медицинског цинизма. Осим што тражимо мало слуха за наше слабости и страхове, некада само то, сматрамо, у том духу, и да када би

„доктор, као учени припадник странке живота, доиста спознао своју задаћу у спречавању болести из узрока (а не из последица), тада би он морао изнова слободно ставити на дискусију своју везу са моћи и своје искоришћавање моћи“ (Sloterdijk, 1992, str. 270).

И то би била она медицина која би била у пакту са вољом за животом која би, таква, морала да постане научно језгро опште теорије живота, јер „клиничка форма живота медицине одузима љечницима све више оријентацију према здравоме и разара укоријењеност исцјелитеља у неком живом реализму“ (Sloterdijk, 1992, стр. 270). Ово питање протиче паралелно са оним уже специјалистичким. С једне стране, очекујемо стручњаке који су свесни да много тога што раде нама више штети него користи, оне лекаре који ће коначно кренути другим путем: од живота, слободе и здравља наовамо; с друге стране, страх од смрти и милитаристичка идеологија болести нас упорно враћа њима, лекарима, и њиховој надлежности за наш живот и нашу смрт; с треће, људи данас, заправо, као да више нису способни да буду здрави јер им је моћ медицине одузела право на то. Она нам је зато потребна у једном архајском облику, као интегрални део живота, а не само у тренуцима када нас болест разједа.

Ако је у наше доба седативна и терапеутска медицина населила све делове нашег постојања, запитајмо се: где је књижевност? Она је на маргинама и културе и општег живота човека, налик некој реткој окултној дисциплини, која тражи посвећене. Можда се она тако враћа свом ритуалном пореклу, осмишљавању живота и смрти, лечењу узрока егзистенцијалног бесмисла. Ако су људи у постмодерно, виртуелно доба, утамничени у један материјалистички и виртуелни затвор (једи, лечи се, SMS-уј, лечи се, google-ај, лечи се, забављај се, лечи се...), можда није претерано тврдити да књижевност остаје последње уточниште хуманог смисла. Целокупан симболички религиозни и културни капитал савремених цивилизација доживљава девалвацију, а књижевност, иако медијски и културно маргинализована, остаје шанса за религиозно, културно или хумано искуство. Зато се у њој могу пронаћи и архетипски скривени Христос и архетипски скривени лек од модернистичких обољења хуманитета. Болестан од цивилизације, оболео од виртуелних стварности, данашњи човек своје болести (*болести постојања*) не може излечити само уско схваћеном медицинском терапијом, већ осмишљавањем свога места у свету, Другоме и Богу. Понављајући, али и разграђујући, од самих својих зачетака, конвенције и стереотипе друштвене контроле и друштвено и научно обећаног „здравља“ и „знања“ (као једне од највећих заблуда историјске еманципације), књижевност тако можемо посматрати као последњу анамнезу наших болести, али и као последњи залог једног свеобухватнијег оздрављења западног човека. Књижевност је од првих записа једноставно дијагностификовала да је човек „болестан на смрт“, што је дијагноза и Библије и хришћанско-црквене традиције, али је, као и у сваком отрову, у литератури похрањено и оно друго: лек.

Подсетимо се зато само једног текста почившег епископа Хризостома, „Тихи глас“, у којем наводи пример неке особе која је прочитала неко профано књижевно дело и доживела обраћење. Уз помоћ наведеног можемо констатовати како још увек имамо (постмодерну) књижевност која своју сврху упорно види у улози терапеута хуманизма који организује наше сналажење у свету, наш живот и наше мишљење. Она је ту улогу одувек имала, али и да је желела да је одбије тешко да би нешто тако могла да учини, макар не у констелацијама постојећих нехуманих друштвено-политичких детерминанти. Ако је у деветнаестом веку књижевност имала могућност да одабере страну „зла“, „болести“ или „ђавола“, онда је то могла да учини само зато што су и „ђаво“ и „болест“ били толико људски у односу на „бога“ и „здравље“, оличене у нељудски формираним институцијама политике, Цркве и науке. Двадесети век се потрудио да „ђаволу“ да своје материјално обличје у различитим тоталитарним друштвено-политичким репресијама, а „бога“ остави без лица, да би се, данас, питање добра и зла, бога и ђавола, здравља и болести у потпуности изложило заменљивој непрепознатљивости. Човек се данас може мислити, популарно, само као економија тела изван смисла ових полова, само као физиолошка машина. А то је знак да се остварила, и из овог угла посматрано, смрт човека, о којој је Фуко говорио као о последици цивилизацијског преокрета у којем човек више није владар себе, дискурса и ствари, него оне владају њим. Самим тим, то нешто што још увек зовемо човеком остало је изван загрљаја књижевности, у једном download-медикаментираним простирању кроз време.

КЊИЖЕВНОСТ – ПОСЛЕДЊА ОДСТУПНИЦА СМИСЛА

Искуства постмодерне књижевности нам, и у овом смислу, говоре да је књижевност, ипак, и још увек, уточиште смисла и целовитости човека, макар нам изгледало да је на месту писца само идеолог, коректни грађанин или мутант. На месту, дакле, на којем се оспорава традиционални, заокружени поглед на човека – при тумачењу целовитог идентитета човека – помаже нам литература (в. Sloterdijk, 1992, str. 195). Оно што је под притиском постмодернистичке технологије и науке преведено у симулакрум или избрисано из нашег идентитета, литература ће, критички се осврћући на савремену манипулативну научну и технолошку свест, то и сачувати. Хумана идеја литературе шанса је за успостављање литерарног идентитета, а њена симболичка улога наметнута је као последња одступница смрти, здравља и човечности. Ако, како је Данило Киш тврдио, литература осмишљава смрт људи – што је „Слаба утеха за човекову смртност. Али утеха“ (Kiš, 1995, str. 321) – и чини да се они разлику-

ју од робота; писцима, унутар постмодерног космоса, заправо не остаје ништа друго: или ће одговорно откупљивати и себе и друштво од бесмисла и тоталитарних идеја, или ће их прогутати тишина, машине, можда нека нова цивилизација лишена хуманитета. И медицински исто остаје: или ће интегрално сагледати човека, његов живот и његову смрт, здравље и болести, као смислене, и понудити нам утеху за нашу смртност, а не симулацију бесмртности, или ће се медицински фашизам поновити. И једни и други, лекари и писци, на истом су задатку спасавања оног последњег људског у човеку. Све ово са надом, али и са бојазни да нас дух техноманије ипак неумитно гура све даље од човека, ка једном времену у којем ће можда на корицама будућих књига писати упозорење: „Пре употребе обратите се свом лекару или апотекару.“ Или: „Читање романа изазива рак дојке.“

ЛИТЕРАТУРА

- Андрић, И. (1991). *Свеске [Notebooks]*. Београд: Просвета, БИГЗ, СКЗ, Нолит.
- Bodrijar, Ž. (1991). *Simbolička razmena i smrt [Symbolic Exchange and Death]*. Gornji Milanovac: Dečje novine.
- Бодријар, Ж. (2009). *Пакт о луцидности или интелигенција Зла [The Intelligence of Evil or the Lucidity Pact]*. Београд: Архипелаг.
- Bubner, R. (2001). *Savremena nemačka filozofija [Modern German Philosophy]*. Beograd: Plato.
- Fuko, M. (1998). *Treba braniti društvo [Society must be defended]*. Novi Sad: Svetovi.
- Gadamer, H-G. (1978). *Istina i metoda: Osnovi filozofske hermeneutike [Truth and Method: Foundations of a Philosophical Hermeneutics]*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- Kiš, D. (1995). *Homo Poeticus [Homo Poeticus]*. Beograd: Bigz.
- Liotard, J-F. (1990). *Postmoderna protumačena djeci [The Postmodern Explained to Children]*. Zagreb: August Cesarec, Naprijed.
- Рикер, П. (2004). *Конство као други [Oneself as Another]*. Београд: Јасен.
- Sloterdajk, P. (1988). *Kopernikanska mobilizacija i ptolomejsko razoružanje [Copernican Mobilization and Ptolemaic Disarmament]*. Novi Sad: Bratstvo i jedinstvo.
- Sloterdijk, P. (1992). *Kritika ciničkoga uma [Critique of Cynical Reason]*. Zagreb: Globus.

MEDICAL CYNICISM AND LITERARY CURE

Dragan Bošković

University of Kragujevac, Faculty of Philology and Arts,
Department of Serbian Literature. Kragujevac

Summary

This paper examined the position of medicine and literature in the humanities of the West. By means of deconstructing the conventions and stereotypes of social control and social and scientific promise of “health” and “knowledge” (as, perhaps, the ultimate misconceptions of historical and enlightenment emancipation), and by

means of deconstructing the modernist economic and biopolitical abuse of man, who is reduced to the bodily, the physiological, and the surgical, the paper viewed literature as the final anamnesis of our diseases and as the last pledge for a more comprehensive recovery of the Western man.

The paper also probed the issue of man sick with civilization and virtual realities and tackled the problem of man's inability to cure this disease (the disease of existence) solely by means of specialized medical treatment, which suggests that man needs to make sense of his own place in the universe.

The paper suggested that medicine and other sciences did not save societies from death but regulated the relations between human individuals; medicine is a system of social management.

If medicine diagnoses man's sickness and dispenses it necessary for him to "learn" to live without the disease – all of which is reinforced by the idea of eternal life on earth and the idea of reducing man to the bodily – literature, as the last sanctuary of human meaning, diagnoses man "fatally ill", which is also the religious and philosophical diagnosis; however, this diagnosis also has a therapeutic effect, which is the topic of this paper.